

romeo a julie

dpb

DIVADLO
PETRA
BEZRUČE

autor **william shakespeare**

režie **anna petrželková**

překlad **jiří josek**

dramaturgie **zuzana dzurindová**

scéna **lucie labajová**

kostýmy **lenka odvárková**

hudba **mario buzzi**

pohybová spolupráce

petr sýkora, ivan petrák

premiéra 18. března 2011

v divadle petra bezruče v ostravě

**čtyři okamžiky,
za které to prý všechno stálo**

vévoda **sylvie krupanská**

mercuzio **tomáš dastlík**

montek, paris **dušan urban**

monteková **kateřina krejčí**

romeo **michal sedláček**

benvolio **lukáš melník**

capulet **jan vápeník**

capuletová **tereza vilišová**

tybalt **jan vlas**

julie **pavla gajdošíková**

chůva **norbert lichý**

lorenzo **přemysl bureš**

Shakespeare. Co o něm víme:

O Shakespeareovi se hodně píše, hodně se o něm mluví, dokonce existují Shakespearologové, kteří se nezabývají ničím jiným — jen Shakespearem a dobou ve které žil. Ve skutečnosti však toho o legendárním dramatikovi víme velmi málo. A čím méně faktů, tím více dohadů. Některé z nich dokonce tvrdí, že Shakespeare vůbec nebyl. Co jsou tedy fakta a co legendy? Co o Shakespeareovi opravdu víme?

Víme, že byl pokřtěn 25. dubna 1564 v kostele sv. Trojice ve Stratfordu nad Avonou a pochovali jej na stejném místě přesně na padesáté druhé výročí jeho křtu. Na základě těchto údajů se jako data Shakespeareova narození a úmrtí uvádějí dny 23. duben 1564 a 23. duben 1616.

Víme, že se v roce 1582 oženil se starší, již zajištěnou ženou, Anne Hathaway. Na svou dobu se Shakespeare žení velmi mladý a jelikož se mu šest měsíců po svatbě narodila dcera Susanna, můžeme se snadno domnívat, že se ženit musel. O tři roky později se narodila také dvojčata Judith a Hamnet, ten však jako jedenáctiletý zemřel.

Následujících pět let o Shakespeareovi nevíme nic. Ztratil se a badatelé pouze hádají kam. Toto období bývá označováno jako Shakespeareova „ztracená léta“.

Později se o Shakespeareovi dozvídáme již jako o úspěšném autorovi, který dobývá Londýn. Zpočátku budil pozornost spíše jako básník skladbami *Znásilnění Lukrecie* a *Venuše a Adonis*, které se v krátké době dočkaly devíti vydání. Shakespeareův příklon k poezii mohl způsobit mor. Během epidemie byla totiž divadla zavřená. Po ní se stal autorem a hercem společnosti Lord Chamberlain's Men (Společnost lorda komořího), později také spolupodílníkem, díky čemuž byl výrazně lépe zajištěn a podle jeho nákupů a investic se dá zjistit, že se z něj stal bohatý člověk. Koupil třeba pro svou rodinu největší dům ve Stratfordu, kterému se říká New place. V roce 1599 společnost otevřela divadlo The Globe (Zeměkoule).

Během své více než dvacetileté kariéry tvořil Shakespeare v průměru dvě hry ročně. Mezi nimi tragédie, komedie a historické hry. Neznámější jsou *Hamlet*, *Othello*, *Král Lear*, *Mackbeth* a *Romeo a Julie*. Shakespeareova herecká kariéra je však mnohem větší záhadou, existuje záznam, že v *Hamletovi* hrál ducha Hamletova otce. Z jedné zmínky se dozvídáme, že „dobrý Will hrál královské role“.

Jisté je, že Shakespeareova sláva narůstala každou novou hrou. Po smrti královny Alžběty I. se její následník Jakub I. stal mecenášem společnosti, která se přejmenovala na Kings Men (Králova společnost). Ke konci Shakespeareovy literární činnosti vyhořelo při jednom z představení divadlo Globe do základů, důvodem byla špatná manipulace s dělem, kterým se tehdy vytvářely zvukové efekty. Díky všeobecnému nadšení Globe do roku opět stálo.

Posledních pár let prožil Shakespeare v Stratfordu ve svém sídle New place. V březnu údajně onemocněl a v dubnu zemřel. Příčinu smrti, tak jako mnoho v jeho životě, neznáme. Můžeme jen hádat.

Nejzajímavější a nejzábnější legendy o Shakespeareovi:

Shakespeare nebyl. Tato teorie byla neuvěřitelně oblíbená v polovině devatenáctého století, kdy se Shakespeareova díla přisuzovala nejméně šedesáti lidem. Nejčastěji filozofovi Francisi Baconovi. Pravděpodobně proto, že Shakespeareovo vzdělání se zdálo nedostačující pro vytvoření takového rozsáhlého a hodnotného díla. Autorství Shakespeareových her připisovali i Christopheru Marlowovi, jeho současníkovi a dalšímu významnému alžbětinského dramatikovi. Přívržence této teorie neodradilo ani to, že v době vzniku některých Shakespeareových her byl už dávno mrtvý. Věřili, že Marlowe jen předstíral svou smrt, aby mohl v soukromí dál tvořit. Samozřejmě se objevily i dohady, že Shakespeare byla ve skutečnosti žena. Ty se opírají zejména o vyjádření Shakespeareova přítele Bena Johnsona, ve kterém jej označil za „sladkou labuť z Avony“. V této souvislosti se objevuje i jméno panovnice Alžběty I. Teorii o autorství Shakespeareových her je opravdu mnoho a všechny jsou stejně zajímavé jako i psychologické profily a osudy některých jejich autorů.

Ztracená léta. Neznáme žádný záznam o tom, co Shakespeare dělal po narození dvojčat, dokud se neobjevil jako etablovaný autor v Londýně. Teorii je mnoho, nejpravděpodobnější se jeví, že byl v tajném katolickém semináři, protože v jeho době byli katolíci v Anglii nežádoucí. Mluví se však i o tom, že pracoval na moři, jako řezník (prý zvířatům před usmrcením recitoval), učitel, ... jiná teorie říká, že musel z města uprchnout kvůli pytláctví. Jak to opravdu bylo, se asi nedozvíme.

Milostný život. Je pravděpodobné, že Shakespeare nebyl věrný své manželce, která ho čekala doma v Stratfordu. Už během jeho života kolovala historka, jak herci Richardu Burbageovi, který hrál Richarda III.

přebral fanynku. Shakespeare měl přijít k ženě dříve a když se Burbage objevil a ohlásil se jako Richard III., vzkázal mu, aby šel domů, neboť Vilém Dobyvatel tu byl první.

Klíč k Shakespeareovu milostnému životu se hledá zejména v jeho Sonetech, ve kterých se zmiňuje jakási černá dáma. Někteří se domnívají, že autor v ní sdružuje všechny své milenky, jiní hledají ženu v jeho okolí, jíž by přivlastek „černá“ aspoň trochu odpovídal. Další vidí homosexuální rovinu v jeho vztahu s mecenášem Henrym Wriothesleym a soudě podle věnování, které mu dramatik napsal, ať už šlo o vztah platonický či jiný, byli si tito muži velmi blízcí. Jsou i tací, kteří se snaží dokázat, že díky jeho mimomanželským aférám jsou princ William a Harry Shakespeareovi přímí potomci.

Smrt. Běžně se vzpomíná tyfus, ale říká se také, že umřel po dlouhé pitce s Benem Johnsonem. Zajímavé jsou dohady o syfilisu, které se zakládají na tom, že v Shakespeareových dobách bylo divadlo přece jen místem hříšným a majitelé divadel často vlastnili i bordely, ve kterých měl být Shakespeare častým návštěvníkem. Nechybí možnost, že dramatika zavraždil vlastní zeť.

Jak vznikl fenomén Romeo a Julie:

Inspirace pro vznik příběhu o Romeovi a Julii podle všeho sahají až do antického Říma. Jisté je, že již v 15. století byl obdobný námět znám v mnohých zemích. Známá jsou díla různých autorů, která zpracovávají příběh milenců z Verony. Nejdůležitější je snad zpracování Mattea Bandella (1554), které bylo přeloženo do francouzštiny a následně poprvé do angličtiny. Pod názvem *Tragická historie o Romeovi a Julii* ji ve veršované podobě přeložil Arthur Brooke. Další překlad (v próze) vydal William Painter jako součást sbírky *Palác potěšení* (1566–67). Shakespeare pravděpodobně vycházel z Brookeova překladu, znal však i ten Painterův. Mohl však znát i italskou dramaturgii, nebo dokonce španělskou verzi Lope de Vegy. V Shakespeareově době však spor italských Capueltů a Monteků určitě působil jako ozvěna krvavého soupeření Yorků a Lancasterů v Anglii.

Shakespeareovu hru *Romeo a Julie* poprvé uvedla Společnost lorda komořího v roce 1595 ještě v divadle The Theatre (Divadlo). Její vznik se na základě různých odvolání v textu datuje o dva roky dříve.

Tiskem vyšla hra poprvé v roce 1597 v tzv. „špatném kvartu“ (prvním kvartovém vydání). Šlo o pirátské vydání, které pravděpodobně sepsal někdo z publika. Některé pasáže jsou v něm parafrázované nebo zpřeházené. Všechna pozdější vydání se opírají o druhé kvarto, tzv. „dobré“, které vydali za Shakespeara života v roce 1599, aby nahradilo první vydání. Druhé kvarto se pravděpodobně tisklo z rukopisu, který používal inspicient, neboť nástupy postav jsou často předčasné, aby včas upozornil herce na blížící se výstup. I když „špatné kvarto“ je nepřesné, máme z něj hodně poznatků o alžbětinské divadle a často se využívá při editování současných vydání pro doplnění informací.

Alina a Nikolaj, nešťastní milenci od Moskvy

Frjazino, Praha. Frjazino není zrovna romantické místo. Asi padesátitisícové město v Moskevské oblasti, plné paneláků, jak už to bývá. Výjimečné je snad jen statutem „naukogradu“ neboli „města vědy“ (neboť se tu nachází ruské centrum mikrovláknové elektroniky). Anebo tím, že se tu v roce 1953 narodil pozdější sovětský kosmonaut Alexandr Balandin. Tedy vskutku — žádná romantika.

Včera Frjazino proniklo do zpráv po celém Rusku. Nikoliv však díky nějakému převratnému objevu, ale právě díky (v tomto případě kvůli) romantice. Přesněji řečeno romantické tragédii.

Ze střechy čtrnáctiposchodového paneláku se tu totiž vrhli dva nezletilí milenci, Nikolaj a Alina. Oba na místě zemřeli.

Co mladíka s dívkou k zoufalému činu vedlo? Policie včera uvedla, že příčiny vyšetřuje, ale podle všeho šlo o sebevraždu z nešťastné lásky. Rodiče totiž vztahu nepřáli a údajně milencům zakazovali se scházet.

Kolik přesně Nikolajovi a Alině bylo, ruská média neuvedla. Hovořila ale s jejich kamarády, kteří o verzi s mileneckou sebevraždou nemají nejmenší pochybnosti. Alina s Nikolajem prý dokonce nechali vzkaz: „Z naší smrti nikoho neviníme. Chceme být spolu a teď už nás nikdo nerozdělí.“

...

A nyní tedy Romeo a Julie z Frjazina. Zůstanou spolu. Rodiče údajně splní jejich poslední přání a pohřbí je vedle sebe.

(MF Dnes 20. 1. 2011 — Adéla Dražanová — Ze světa — str. 09)

Doplňte:

Romeo: Ted' tvoje rty z mých všechny hříchy sňaly.

Julie: Do smrti je ted' na rtech ponesu?

Romeo: _____. Vrať mi je zpět.

A – To jsem ale vůl!

B – Přesladká výtka. Ne, to nedovolím.

C – Si hysterická. Kdo to má poslouchat.

Julie: Jenom tvé jméno je můj nepřítel.

Ty nejsi Montek. Ty jsi prostě _____.

A – ty.

B – úžasný.

C – pouze jejich syn.

Julie: Co je to Montek? Ruka nebo noha?

Tvá paže, tvář, anebo jiná část,
co k tobě patří? Ne? Tak znič to jméno!
Co na něm záleží? Takzvaná _____
nazvaná jinak bude vonět stejně.

A – Mentha piperita

B – růže

C – voda po holení

Mercuzio: Až za mnou zítra přijdeš, budu zatra-
ceně chladný společník. Na tomhle světě už mám
dohráno. _____

A – Sbohem, stejně jsem hrál falešně.

B – Přišel čas přesunout se na jiný server.

C – Mor na ty vaše rody!

Romeo: Sny mluví pravdu.

Mercuzio: Tys _____ do osidel padnul.

Benvolio: Kdo je to?

A – svému černému podvědomí

B – královně Mab

C – pavoukovi, co spřádá sny

Julie: Copak to svírá v prstech moje láska?

Skleničku? _____ ti pomoh na věčnost?

Ty sobče, nenechals mi ani kapku.

Co mně má pomoci? Slíbám tvoje rty.

A – Rum

B – $\text{HCN} + \text{KOH} \rightarrow \text{KCN} + \text{H}_2\text{O}$

C – Jed

Tybal: Přestože zlost a vztek se ve mně vaří,

musím je skrývat za _____

Jdu pryč. Však milý být, když pukám zlostí,
znamená příště jednat bez milosti.

A – přátelskou tváří.

B – oponou, jak dělají to lháři.

C – každou cenu.

Julie: Miláčku, nechod'. Ještě není ráno.

Ten ptáček, co tě zpěvem vyplašil,
to nebyl skřivan, to byl _____

A – Slavíček.

B – jen táta. Hraje na piáno.

C – jen tvůj prelud. Říkala jsem ti, že ty houby jsou
silné.

Chůva: Dobré ráno, pánové.

Mercuzio: Dobré odpoledne, krasavice.

Chůva: Už bylo poledne?

Mercuzio: Zajisté, paní. Ta nestydatá rafika už přefikla ciferník vejpůl.

Chůva: Ale no tak! Co vy jste za _____?

A — pseudointelektuála

B — postmoderního básníka

C — kujóna

Vévoda: Ať smutnou výstrahou nám provždy je ten _____?

A — kdo pro lásku se zabije

B — co nenávidí a ne miluje

C — příběh Romea a Julie

R + J = VSL

Řekli o něm:

Objevila se tady povýšená vrána, chlubicí se našim peřím, co s tygřím srdcem zabaleným v kůži herce předpokládá, že je schopna okázalého blankversu jako ti nejlepší z vás. A ačkoli je to absolutní Johannes Factotum, je ve své vlastní namyšlenosti jediný Shake-scene (třást scénou) v zemi.

Robert Green (první zmínka o Shakespeareovi jako o dramatikovi)

(Shakespeareovy) Sonety jsou vřelé a hřmotné, je v nich mnoho shrnutí, málo jemnosti, jako malinová marmeláda bez smetany, bez kůrky, bez chleba. Walter Savage Landor (anglický básník)

Shakespeare je opilec a barbar, jehož hry mohou zaujmout jen v Londýně nebo Kanadě.

Hamlet je hrubá a barbarská hra... Dalo by se říct, že ta práce je produktem představitosti divocha a ožraly. Voltaire (francouzský filozof)

Nevím, jestli Bacon opravdu napsal Shakespeareova díla, ale vypadá to tak, že pokud ne, promeškal životní šanci. James Barrie (skotský dramatik)

Na Shakespeareovi je pozoruhodné, že je opravdu moc dobrý — navzdory všem lidem, kteří říkají, že je moc dobrý. Robert Graves (anglický kritik a básník)

Jsou ti, kteří vykládají Hamleta opravdu šílení nebo se tak jen tváří? Oscar Wilde (irský dramatik)

— poděkování: prof. phdr. petr osolsobě, p. milan korec, zdeněk labaj

— inspicie **michal weber** / nápověda **michaela krejčí** / rekvizity **tereza dubová** / garderoba **lenka králová** /
vlásenky **michaela kadlecová** / světla **jiří müller** / zvuk **pavel johančík** / šéf výroby **jan říha** /
jevištní mistr **filip kapusta** / technika **ondřej vala, roman wídenka, petr lacina**

— program vydala divadelní společnost petra bezruče, s. r. o., ke čtvrté premiéře sezóny 2010–2011 /
textová část programu **zuzana dzurindová** / fotografie **petr hrubeš, tomáš ruta** /
grafický návrh plakátu a programu **kateřina wewiorová** / vytiskl proprint, s. r. o., český těšín
— divadlo petra bezruče provozuje divadelní společnost petra bezruče /
ředitel **jiří krejčí** / umělecký šéf **martin františák** / manažer **tomáš suchánek** /
tajemnice uměleckého provozu **johana dubová** / lektor dramaturgie **zuzana mildeová** /
divadlo je provozováno za finanční podpory statutárního města ostrava
— práva k překladu hry vlastní překladatel **jiří josek**

